

Sygn. akt V CZ 68/10

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Czesławy P.

przeciwko Spółce Restrukturyzacji Kopalń Spółce Akcyjnej w B.

o naprawienie szkody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 października 2010 r.,

zażalenia powódki na orzeczenie o kosztach, zawarte w wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 29 kwietnia 2010 r.,

**oddala zażalenie i zasądza od powódki na rzecz pozwanej 120
(sto dwadzieścia) zł tytułem kosztów postępowania
zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z 29 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy w uwzględnieniu apelacji Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. w B. od wyroku Sądu Rejonowego w B. z 15 grudnia 2009 r., oddalił powództwo Czesławy P. o naprawienie szkody wywołanej ruchem zakładu górniczego i w punkcie III sentencji wyroku zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 2.634 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Okręgowy wskazał art. 102 k.p.c. i odwołując się do zasad współzycia społecznego stwierdził, że w budynku powódki wystąpiła szkoda górnicza, a powódka była subiektywnie przekonana o słuszności roszczenia o jej naprawienie. Powództwo zostało oddalone wskutek podniesienia przez pozwaną zarzutu przedawnienia.

Powódka zaskarżyła zażaleniem rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania zawarte w pkt III wyroku z 29 kwietnia 2010 r. i zarzuciła, że zostało ono wydane z naruszeniem: - art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że w sprawie nie zostały spełnione przesłanki do nieobciążania jej kosztami procesu na zasadzie słuszności; - art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez zaniechanie uzasadnienia rozstrzygnięcia w przedmiocie obciążenia jej kosztami postępowania przed sądem drugiej instancji. Twierdziła, że do oddalenia powództwa doszło w związku z wykorzystaniem przez pozwaną braku profesjonalnej wiedzy po stronie powódki i na skutek wprowadzenia jej w błąd co do przesłanek odpowiedzialności za szkodę, czego konsekwencją było przedawnienie roszczenia. Powódka powołała się również na złą sytuację materialną, która nie pozwala jej na poniesienie zasądzonych kosztów postępowania. Utrzymywała, że Sąd Okręgowy nie wyjaśnił w sposób dostateczny przyczyn jedynie częściowego, nie zaś całkowitego, zwolnienia jej od ponoszenia kosztów sądowych w oparciu o art. 102 k.p.c.

Z powołaniem się na zarzuty streszczone wyżej, powódka wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i odstąpienie od obciążania jej kosztami postępowania apelacyjnego.

Pozwana wniosła o oddalenie zażalenia w całości i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Wskazała, że przedawnienie roszczenia wynikało jedynie z okoliczności leżących po stronie powódki, która na długo przed upływem terminu przedawnienia miała świadomość powstania szkody i osoby zobowiązanej do jej naprawienia. Tryb postępowania ugodowego został wyczerpany na tyle wcześnie, że powódka mogła dochodzić naprawienia szkody na drodze sądowej przed upływem terminu przedawnienia roszczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powódka niezasadnie podnosi zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 102 k.p.c. przez niezastosowanie tego przepisu. Wskazać bowiem należy, że Sąd Okręgowy zastosował art. 102 k.p.c. przy dokonywaniu rozliczenia kosztów postępowania pomiędzy stronami i na podstawie tego przepisu zasądził od powódki jedynie część kosztów postępowania apelacyjnego, z powołaniem się na względy słuszności, które jasno wyłożył w uzasadnieniu. Z tej przyczyny zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. można odnosić jedynie do tej części przepisu, w której ustawodawca przewidział możliwość całkowitego odstąpienia od obciążania strony przegrywającej kosztami postępowania.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. sąd może odstąpić od obciążania strony przegrywającej kosztami postępowania jedynie w wypadkach szczególnie uzasadnionych, a przesłanka ta nie może podlegać wykładni rozszerzającej (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 października 1976 r., IV PZ 61/76, niepubl.). Okoliczności uzasadniające zastosowanie tego przepisu dotyczyć mogą zarówno samego przebiegu postępowania, jak i faktów o charakterze zewnętrznym, w szczególności związanych z sytuacją majątkową strony przegrywającej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 stycznia 1974 r., II CZ 223/73, niepubl. oraz z 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, niepubl.). Okoliczności te muszą mieć jednak charakter na tyle nadzwyczajny, że ich wystąpienie czyniłoby zasądzenie kosztów postępowania sprzecznym z zasadami słuszności.

Zaprzeczenie przez pozwaną roszczeniom powódki, które mogło skłonić ją do niewystępowania z powództwem o naprawienie szkody i w konsekwencji doprowadzić do przedawnienia roszczenia, nie może stanowić wystarczającej przesłanki dla odstąpienia od zasądzenia kosztów sądowych. Oddalając

powództwo Sąd Okręgowy stwierdził, że podniesienie przez pozwaną zarzutu przedawnienia było zgodne z zasadami współzycia społecznego i nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego. Przesłanka naruszenia zasad współzycia społecznego, oceniana z punktu widzenia art. 102 k.p.c., nie musi pokrywać się z przesłanką naruszenia tych zasad, uzasadniającą zastosowanie art. 5 k.c. przy ocenie merytorycznej zasadności roszczenia. Trzeba jedna zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że w ustalonych okolicznościach faktycznych działanie pozwanej polegające na podniesieniu zarzutu przedawnienia roszczenia nie może być uznane za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego także dla potrzeby rozliczenia pomiędzy stronami kosztów postępowania. Powódka była świadoma istnienia szkody oraz podmiotu zobowiązanego do jej naprawienia co najmniej od 2001 r., kiedy skierowała do pozwanej pierwsze pismo z żądaniem naprawienia szkody górniczej. Trudno uznać, by zaprzeczenie przez pozwaną zasadności tego roszczenia stało w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego. To działanie było formą obrony przez pozwaną jej interesów majątkowych. Abstrahując od zasadności twierdzeń pozwanej, przyjęcie przeciwnego zapatrywania prowadziłoby w istocie do odmówienia jej prawnej możliwości przeciwstawienia się żądaniom zgłoszonym przez powódkę.

Także sytuacja materialna powódki nie wskazuje na możliwość uznania, że w sprawie zaistniał wypadek szczególnie uzasadniony, umożliwiający odstąpienie w całości od obciążania jej kosztami przegranego procesu na mocy art. 102 k.p.c. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą, strona wszczynająca spór sądowy powinna liczyć się z koniecznością poniesienia kosztów postępowania i poczynić stosowne oszczędności lub podjąć inne starania w celu uzyskania środków finansowych pozwalających na pokrycie kosztów dochodzenia jej praw (tak m.in. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80, niepubl. i z 24 września 1984 r., II CZ 104/84, niepubl.). Odstąpienie od obciążania jednej ze stron kosztami nie może prowadzić do kredytowania w ten sposób jej działań w postępowaniu. Z okoliczności ujawnionych w sprawie wynika, że powódka posiada majątek pozwalający jej na przynajmniej częściowe pokrycie kosztów postępowania. Co więcej, okoliczności przytoczone w zażaleniu dla uzasadnienia odstąpienia od obciążenia powódki kosztami postępowania zostały już wcześniej

podniesione we wniosku z 12 czerwca 2008 r. o ustanowienie dla powódki pełnomocnika z urzędu, oddalonym z powodu braku dostatecznego uzasadnienia w sytuacji majątkowej powódki (postanowienie Sądu Rejonowego z 28 lipca 2008 r.). Stan majątkowy, który zgodnie z prawomocnym orzeczeniem sądu pierwszej instancji nie stanowił dostatecznego uzasadnienia dla zwolnienia powódki od kosztów sądowych, nie może stanowić uzasadnienia dla znacznie dalej idącego wniosku, jakim jest wniosek o odstąpienie od obciążenia strony przegrywającej obowiązkiem zwrócenia przeciwnikowi kosztów postępowania z powołaniem się na „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu art. 102 k.p.c.

Niezasadny jest także zarzut braku stosownego wyjaśnienia przez Sąd Apelacyjny motywów częściowego obciążenia powódki kosztami postępowania odwoławczego z punktu widzenia zasad słuszności, do których odwołuje się art. 102 k.p.c. W uzasadnieniu zaskarżanego orzeczenia wskazano, jakiego rodzaju okoliczności mogą być uznane za wypadek szczególnie uzasadniony, przemawiający za koniecznością zasądzenia od powódki kosztów postępowania jedynie w części. Wyjaśnienie to nie narusza art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zawiera bowiem podstawę prawną i motywy rozstrzygnięcia odnoszącego się do kosztów postępowania (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25 lutego 2010 r., V CZ 7/10, niepubl.). Szczególny charakter art. 102 k.p.c., wprowadzającego wyjątek od zasady obciążenia kosztami postępowania strony przegrywającej (art. 98 § 1 k.p.c.), wymaga jedynie wskazania przez sąd powodów, dla których nie zastosował regulacji ogólnej. W zakresie, w jakim doszło do zastosowania regulacji ogólnej, nie jest konieczne wyjaśnienie przyczyn, dla których sąd nie oparł rozstrzygnięcia na rozwiązaniach szczególnych, co mogłoby nastąpić jedynie w wyjątkowych okolicznościach. Po stronie Sądu Apelacyjnego można by dostrzegać obowiązek uzasadnienia przyczyn niezastosowania art. 102 k.p.c. w formie odstąpienia od obciążania strony przegrywającej proces kosztami postępowania jedynie wówczas, gdyby któraś ze stron postępowania apelacyjnego zgłosiła przed zamknięciem rozprawy taki wniosek, co jednak w sprawie nie miało miejsca.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 394¹ k.p.c. i art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy zażalenie powódki oddalił. O kosztach postępowania

zażaleniowego, Sąd Najwyższy orzekł w uwzględnieniu wniosku zgłoszonego w odpowiedzi na zażalenie, na podstawie art. 98 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz. U. 2002, nr 163, poz. 1348 ze zm., przy przyjęciu, że wartość przedmiotu zaskarżenia odpowiada kwocie zasądzonych od powódki, a kwestionowanych w postępowaniu zażaleniowym, kosztów postępowania odwoławczego.